

DEMOKRACIA

IV. évfolyam 3. szám.

Ára 2 pengő.

1945 április 29.

BAJCSY-ZSILINSZKY ENDRE VÉGRENDELETE

A magyar ne adja meg magát soha többé a németnek, az örök ellenségnek

— Sohasem felejttem el azt az estét. Ablakomon zörgetett egy fegyőr és a fegyházigazgatóság parancsát hozta, hogy holnap reggel kivégzéshez kell mennem. Tudtam, miről van szó — így kezdi elbeszélését a *sopronkőhidai evangélikus lelkész* —, Bajcsy-Zsilinszky Endre ügyét tárgyalták aznap és tárgyalás után futár ment Kőszegre a halálos ítélet megerősítéséért.

— Almatlanul töltöttem az éjszakát és reggel ötkor átmentem a fegyházba, ahol hamarosan Bajcsy-Zsilinszky Endre cellájába vezetek. Alacsony zsámolyon ült, előtte egy széken gyertya égett és ezen levelet írt.

„Az ünnepekre való tekintettel már többször kértem lelkészt, köszönöm, hogy eljött — így fogadott. — Révfülöpre írom ezt a levelet feleségemnek, röviden befejezem az írást! Arra fogom majd megkérni, hogy nézzen utána, eljusson a címzettnek, egyébként mindjárt fel is olvasom az egészet.”

— Úgy éreztem, még nem tudja, hogy ítéletét már jóváhagyták. Nekem fájt, hogy néhány óra múlva ez a nemes lélek, ez a legendás alak nem lesz többé számunkra. Mély megilletődéssel néztem akemény tekintetét, férfias alakját, amint gyors iramban szántva a papírt, írta búcsúlevelét. A perceknek súlya volt számomra és a hallgatás még izgalmasabbá tette a várást számomra. De rövid idő múlva hirtelen felállt és érces hangon olvasta levelét.

„Fel kell emelni a népet”

„Az utóbbi időben sokat foglalkoztat a magyar nevelésügy — kezdte felolvasását —, mert úgy érzem, itt követtük el mostanáig a legnagyobb hibákat.”

— Felolvasását hamarosan félbe kellett szakítania, mert érte jöttek. „Majd utána folytatom!” — szólt nekem, könnyedén, pedig akkor már tudta, hogy mi következik. Nem sokáig tartott az ítéletkihirdetés, tíz perc múlva visszajöttek. Mintha mi sem történt volna, ez a csodálatos ember rugalmasan, könnyedén és férfiasan lépkedett fegyőrei között.

— Időközben celláját siralomházá alakították, két gyertya közt feszület volt az asztalon, s az ajtóban fegyvertelen örök álltak. Először az úrvacsora kiszolgáltatását kérte és arra a szertartásbeli kérdésre, hogy „megbocsától-e minden ellened vétkezőnek”, elérzékenyülve válaszolta: „Tiszteletes Uram, mindenkinek, aki ellenem vétkezett megbocsátok!”

— Az ajtónálló két honvéd hangosan sírt. Az egyik véletlenül falubelije volt.

— A szentség kiszolgáltatása után leülünk és folytatta levelének felolvasását.

„Fel kell emelni a népet, mert csak művelt nép és művelt nemzet lehet igazán szabad. Kötelezővé kell tenni a nyolcosztályos népiskolát és ezenkívül a négy középiskolát. De iskoláink ne legyenek általánosságban mozgó, üres adathalmazt a tanulókra kényszerítő tanintézetek, hanem már a népoktatásnál kezdődjön el az életpályára való nevelés. Szaknépiskolákra van szükség, ahol már a gyermekkorban az élethivatásra nevelik a gyermekeket. A mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi iskolák pedig ne csak adatokra tanítsanak, hanem jó hazafiakat, gerinces embereket és tisztánlátó magyarokat neveljenek. Nők és férfiak számára egyformán kötelező minden iskolatípus elvégzése, hogy ne legyenek műveltségbeli különbségek férfiaink és asszonyaink között.”

„Írásaimat őrizd meg”

— Levelét gyorsan olvasta, hangja ércesen csengett a zimankós téli csendben. Feleségének küldött tanácsokat:

„Amíg a háború zivatara el nem vonul és a magyar sors még ki nem alakul, maradj Révfülöpön! Nyugdíjad nem lesz utánam, de hiszem hogy nemzetem nem fog megfélemlézni rólad és a magyar társadalomnak gondja lesz rá, hogy özvegyem ne szenvedjen semmiben sem hiányt! Írásaimat és dolgaimat őrizd meg és hátralévő életedet szenteld ezek rendezésének és kiadásának!”

A lelkész leteszi jegyzeteit és emlékeibe merül.

— Nyolc oldalas volt a levél és ismételtlen megkért, hogy azt feleségéhez küldessem el s ha ez mégsem sikerülne, akkor személyesen mondjam majd el neki mindezt, ha

erre lehetőség nyílik. Ezután megkért, hogy illetékesekkel közöljem, hogy a *tarpai református temetőben akarja örök álmát aludni.*

„Hiszem, hogy az én tarpai népem, ha felakasztottak is, egy emberként fog sorfalat állni amikor engem utolsó utamra kísérnek”, — mondta emelt hangon. — *Egész életemben jó magyar ember voltam és azt szeretném, ha mindenki gerinces és kemény magyar lenne. Amit tettem, hazám és népem érdekében tettem, mert tudom, hogy a magyarság igazolni fog engem.*

„Az idők engem igazolnak”

„Legyen a magyar faj bátor és gerinces a jövőben és soha többé a történelem során ne adja meg magát a németeknek, az örök ellenségnek, mert sorsa ugyanolyan bukás lesz, mint a mostani. Tudom, hogy az idők engem igazolnak. Amit tettem azért tettem, hogy megakadályozzam a felesleges pusztulást, a féktelen rombolást és a temérdek vérvesztést. Ez a szerencsétlen háború úgy is annyi vérvesztésbe került a nemzetnek, hogy nem engedhetünk elpusztulni egyetlen magyar életet sem.”

— Időközben három golyóáltali kivégzés zaja hallatszott a fogházudvarról. Az ágyon ültünk és felállt. Keményen férfiasan mondta: „Most már rövidesen rám kerül a sor!”

— Italt kért. A kehelyből bort kapott, a katonák is bort hoztak, a főfoglár előző nap elvett pálinkáját is visszahozta, de csak a bort itta meg, aztán megkért, hogy percre hagyjuk magára.

— Hamarosan kiszólt utánam és vallási kérdésekre terelte a szót. Ismét az ágyra ültünk egymás mellé. Nemsokáig beszélgethetünk, mert egy katona jelentkezett nála. Feszesen tisztelgett majd katonás hangon jelentkezett „Képviselő úr alázatosan, tessék jönni!”

— Mindketten szembefordultunk, kemény tekintettel a szemembe nézett, majd megölelt és megcsókolta mindkét arcomat.

„Az egyik csókom egyházamé és annak papjé, a másik csókom népemé és annak velem érző fiájé!” Kis szünet következett. Újra megcsókolta mindkét arcomat. „Ezt a két csókot adja át feleségemnek, bármikor is találkozik vele!”

— Kilépett a zárkából és a két ór feszesen tisztelgett. Bajcsy-Zsilinszky Endre mindkettőjükhöz odalépett és kezefogott. Falubelije hirtelen lehajolt és megcsókolta a kezét: „Isten áldja meg képviselő úr, sohasem fogjuk elfelejteni!” **Joó Kálmán**

Uj várak épültek

Írta: ADY ENDRE

Még a máglyák, im, ki se hültek,
Régi-zászlós még sok orom,
Röpdős babona és turul,
De az új várak felépültek.

Az új várak: nagy, piros lelkek,
Szándékok, célok és hitek,
Vágyak, amelyek az avas
Várakra villámmal tüzelnek.

És a napok lángolva telnek,
Az ó-várak leomlanak,
Csupa új vár lesz a világ,
Hol győztes bárdok énekelnek.